

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Гбур Зоряна Володимирівна

*доктор наук з державного управління, професор,
проректор з наукової роботи,*

*Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»*

Ефективна система виконавчого провадження – це один з елементів сучасної правової держави, адже без належного виконання рішень неможливе створення легітимної європейської держави. Світовий досвід у сфері виконавчого провадження має суттєвий вплив на розвиток підходів до вдосконалення української моделі виконавчого провадження та є актуальним у здійсненні правового регулювання такого процесу.

Останнім часом у публічному управлінні відбуваються системні реформування, що негативно впливають на загальну якість роботи учасників виконавчого провадження через періодичні зміни систем і структур. Тому поставлені цілі реформування системи виконавчого провадження можна досягти шляхом порівняльного аналізу систем виконавчого провадження в юрисдикціях органів іноземних країн у контексті імплементації позитивного світового досвіду в українську практику.

Пріоритетні аспекти впровадження світового досвіду у практику реформування системи виконавчого провадження в Україні вивчають багато вчених. Так, Лимарь І., досліджуючи питання реформування системи виконання судових рішень з погляду передумов та перспектив розвитку, зауважує, що проблемним питанням реформування виконавчого процесу є відсутність єдиної позиції щодо підпорядкованості та правового статусу приватних виконавців, оскільки відсутня чітка позиція щодо остаточного оформлення системи виконання судових рішень та немає чіткої позиції щодо того, чи буде це поступовий перехід до цивільної системи примусу, чи залишиться такий, який є на даний час [1, с. 93].

Крупнова Л. відзначає, що перспективними тенденціями розвитку системи виконавчого провадження в Україні можна вважати такі тенденції:

1) додаткова інституційна реалізація комбінованої системи примусового виконання рішень та адаптація до специфіки вітчизняної правової системи та менталітету громадян;

2) остаточна універсализація системи виконавчого провадження на основі стандартів єдиного правового простору Європейського Союзу;

3) удосконалення окремих аспектів транснаціонального виконавчого процесу;

4) перегляд ключових підходів до визначення ефективності виконавчих процедур;

5) залучення організацій громадянського суспільства до реформування чинної системи виконавчого провадження;

6) удосконалення адміністративних процедур у виконавчому провадженні;

7) залучення арбітражних колегій до виконавчого провадження [2, с. 145].

Відповідно до законодавства про виконавче провадження Німеччини, виконавче провадження – це система заходів для повного або часткового забезпечення цивільно-правових вимог. Повноваження належать вищим посадовим особам (тобто нотаріусам, суддям) та іншим вищим посадовим особам, а також громадським організаціям і учасникам судового процесу. Попри те, що вони є фізичними особами, представники певних галузей, які мають повноваження вчиняти виконавчі дії, передбачені законом, також мають певні види виконавчих дій у межах своїх повноважень. Наприклад, певні категорії адвокатів мають право вручати повістки, накази та інші документи, а також здійснювати виконавчі дії відповідно до законодавства [3].

У Франції виконавче провадження (тобто примусове виконання, оскільки добровільне виконання зобов'язань боржника не потребує жодної процедури) включає всі процедури, які можуть змусити боржника виконати свої зобов'язання згідно з виконавчим листом. Правила, що підлягають виконанню, – це в основному судові рішення (французькі чи іноземні) і нотаріальні акти, які підлягають виконанню. Згідно з французьким законодавством, це майно може покладати на боржника три види зобов'язань: сплатити, зробити або не зробити щось і, нарешті, віддати або повернути. Судовий виконавець має монополію на примусове виконання. Це державні та міністерські службовці, які призначаються міністром юстиції та перевіряються на дотримання суворих етичних норм під час виконання своїх обов'язків. Їм платять за їх послуги. Водночас витрати, пов'язані з примусовим заходом, несе кредитор, який згодом повинен погасити боржник [4].

Загалом світовий досвід щодо функціонування системи виконавчого провадження засвідчує, що виконавче провадження, незалежно від форми його існування, переслідує загальну мету, тобто основними завданнями є ефективність здійснення правосуддя, важливість судових рішень для всіх членів суспільства, реальність захисту порушених чи

оскаржених прав, підтвердження законності судових рішень та їх загальнообов'язковості.

Щодо реформування системи виконавчого провадження в Україні, то одним із найважливіших нововведень такого процесу стало запровадження Інституту приватних виконавців, який працюватиме разом із державними виконавцями.

Це пояснюється тим, що низьке виконання рішень судами та відповідними органами завдає серйозної шкоди системі правосуддя в цілому та порушує права громадян та компаній, які виступають стягувачами у виконавчому провадженні. Проте, переробляючи систему виконавчого провадження на основі світового досвіду, слід мати на увазі, що нові положення мають бути максимально адаптовані з урахуванням обмежень світової практики та міжнародного права. Лише в цьому випадку Україна може бути гідним партнером у сфері міжнародних відносин.

Аналіз та узагальнення чинних світових систем виконавчого провадження, а також системи виконавчого провадження в Україні сприятиме підвищенню ефективності забезпечення захисту прав сторін та інших осіб у виконавчому провадженні. Попри значні відмінності, призначення та характер усіх типів і форм органів прийняття рішень у різних країнах мають схожість. Тобто реалізація державної політики щодо примусового виконання рішень компетентних органів і, як наслідок, порушення прав фізичних та юридичних осіб.

Таким чином, відзначимо, що аналіз світового досвіду дозволяє узагальнити позитивні та негативні сторони системи виконавчого провадження інших країн та дослідити доцільність використання позитивного досвіду в умовах сучасного розвитку української системи виконавчого провадження з метою її реформування.

Важливим моментом впровадження світових стандартів у сферу реформування системи виконавчого провадження в Україні має стати уніфікація форм і напрямів діяльності органів публічної влади України та її посадових осіб з метою забезпечення належного функціонування суспільних відносин у виконавчому провадженні. В її основі лежить непорушність конституційних прав, свобод та законних інтересів особи. Тому першочерговим напрямком реформування у цій сфері залишається вдосконалення законодавства, яке націлене на усунення правових перешкод для виконання судових рішень та розроблення системи правових норм, які стимулюють учасників правовідносин до беззастережного виконання своїх обов'язків.

У перспективі наступних розвідок розглянемо суть виконавчого провадження в контексті реформ.

Список використаних джерел:

1. Лимарь І.В. Реформа системи виконання судових рішень: передумови та перспективи розвитку. *Проблеми законності*. 2018. № 143. С. 90–98.
2. Крупнова Л.В. Розвиток виконавчого провадження в умовах реформування системи державного управління в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 7. С. 143–145.
3. Zwangsvollstreckung wegen Geldforderungen. Juracademy.de. URL: <https://www.juracademy.de/zivilprozessordnung/zwangsvollstreckunggeldforderungen.html>
4. How to enforce a court decision. France. URL: https://e-justice.europa.eu/52/EN/how_to_enforce_a_court_decision?FRANCE&member=1